

Etika i medicina , broj 3 (1994)

Other document types / Ostale vrste dokumenata

Publication year / Godina izdavanja: **1994**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:184:309978>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Medicine - FMRI Repository](#)

Etika i medicina

BILTEN KATEDRE DRUŠTVENIH ZNANOSTI MEDICINSKOG FAKULTETA U RIJECI

ISTRAŽIVANJA

S ovim brojem započinjemo objavljivati i vlastita znanstvena istraživanja. S timе zаokružujemo svoju vizionariju koju smo najavili u prvom broju. Tako pomalo od newslettera krećemo u časopisne vode, što nam je konačni cilj. Ne hoćemo li uspjeli, to ne zavisi samo od nas. Jer vrlo često entuzijazam i sposobnosti ne mogu biti zamjena za materijalne pretpostavke.

A nama - ponavljamo riječi iz prvog uvodnika - nedostaje kompjuter, štampač (laserski) i fotokopirni aparat. U odnosu na ljudski faktor, to je zaista minimalna i gotovo beznačajna. Ali u odnosu na ukupno društveno stanje u kojemu se nalazimo, i trenutne materijalne mogućnosti Fakulteta, to je relativno puno.

Obratili smo se upravi našeg Fakulteta s molbom da nam nešto pomogne, a zahvalit ćemo i na neka druga vrata.

Hoćemo li se, štovani čitatelju, sresti i u četvrtom broju, - to zavisi od toga jesu li se neka vrata otvorila. I ako je bio iz njih.

Glavni urednik

NAŠ PRILOG AFIRMACIJI RIJEKE I HRVATSKE

Otvorenje bioetičkog dosijea za Hrvatsku ("File of Croatia") u njujorškom The Hastings Centeru jedan je od vrlo značajnih rezultata rada naše Katedre na ustoličenju i razvoju novog nastavnog predmeta pod nazivom "Medicinska etika". Već naslovi nekoliko članaka u američkom tisku odnosno u glasilima hrvatskih iseljenika rječito govore o tome. Na primjer, "Zajedničar", list najorganiziranije useljeničke skupine u cijelim Sjedinjenim Državama - Hrvatske bratskoj zajednici, u broju od 16. ožujka 1994, ima naslov na 2 stupca: "Uspjeh hrvatske bioetike u USA". U idućem broju, od 23. ožujka, na vrhu 3. stranice na tri stupca, objavljena je - zajedno s odgovarajućom fotografijom - engleska verzija tog članka: "The Success of Croatian Bioethics in The USA". U istom mjesecu i u glasilu Hrvata iz Clevelanda "The Croatian Voice", u dijelu koji se štampa na našem jeziku, objavljen je članak na 4 stupca na vrhu cijele stranice pod naslovom: "Hrvatska medicinska etika dobila značajno priznanje u svijetu". Što je posrijedi? Hrvatska je

jedina među novonastalim državama na području bivše Jugoslavije - zahvaljujući upravo našem Fakultetu i ovoj Katedri - ugradila u edukaciju medicinara medicinsku etiku. Amerikanci su to učinili prije 10-ak godina kada su na sve svoje medicinske fakultete uveli etiku kao novi nastavni predmet, a uz njih i Kanađani. Danas je to pojava na svim kontinentima ali unutar svega 30-ak država među koje se uključila i Hrvatska. Ako imamo na umu da u tom krugu još uvijek nije Grčka u kojoj se začela s Hipokratovom zakletvom medicinska etika, onda je jasnije koliki je naš prilog bioetičkoj afirmaciji Rijeke i Hrvatske. Na primjer, Sveučilišta u Beču, Trstu, Udinama i druga to još nisu učinila a sigurno jednog dana hoće. Vrlo je važna činjenica da se medicinska etika na našem fakultetu izučava kao nova medicinska etika odnosno bioetika koja se rodila u SAD prije 30-ak godina i odatle se ubrzano širi po cijelom svijetu. Služimo se najvrijednijom američkom i drugom literaturom, koristimo londonske videokazete, imamo svoj "newsletter" "Etika i medicina" koji tendira ka časopisu, studenti su osnovali svoje riječko a ubrzo zatim i hrvatsko bioetičko društvo odnosno udruženje, imamo bioetičku tribinu, organiziramo workshopove, surađujemo sa brojnim bioetičarima, institutima, centrima i katedrama širom svijeta. U siječnju i veljači o.g. prof. Šegota boravio je na poziv z SAD u The Hastings Centeru na izučavanje pitanja bioetičke edukacije te je jedini među nekoliko znanstvenika izvan Amerike boravio u tom institutu čak 6 tjedana itd. Sve je to zacijelo utjecalo na otvaranje spomenutog dosijea. No njega ne treba - po našem mišljenju - smatrati isključivo kao priznanje za ono što je dosad učinjeno, već isto tako kao izraz očekivanja da Hrvatska razvije bioetiku. Nadamo se da će nam biti omogućeno da i dalje pomažemo njenoj afirmaciji u svijetu na tom bioetičkom - polju.

ČESTITKA MINISTRA HEBRANGA

Od ministra zdravstva u Vladi Republike Hrvatske i profesora na Medicinskom fakultetu u Zagrebu prof.dr. Andrije Hebranga primili smo nakon izlaska prošlog broja "Etika i medicina" slijedeće pismo:

"Štovani gospodine profesore, primio sam drugi broj časopisa "Etika i medicina". Prije svega želim Vam čestitati što ste organizacijom ovog časopisa otvorili vrata problema etike u našoj medicinskoj praksi. Iako je etika osjeća nedostatak u edukaciji naših studenata kao i trajno razvijanje svijesti te informacija o etici u medicinskoj djelatnosti. Vaš časopis popunjava ovu značajnu prazninu i otvara mogućnost našim mladim kolegama studentima, kao i višim stručnjacima širiti spoznaju o važnosti njegovanja etike u našim znanstvenim istraživanjima, svakodnevnoj praksi kao i našem zakonodavstvu iz oblasti zdravstvene zaštite. Podržavajući Vaša nastojanja da pružite mogućnost širenju spoznaje o važnosti etike u medicinskoj djelatnosti, želim vam uspješan rad

S poštovanjem

MINISTAR Prof.dr.sc. Andrija Hebrang

Zahvaljujemo gospodinu ministru na poticajnom pismu. Za nas je posebno značajno to što je potpisnik istodobno i profesor na "konkurentskom" medicinskom fakultetu u Zagrebu i u stanju je vrlo dobro procijeniti kako je i inače - a u nas posebice - teško početi s nekom novom znanstvenom disciplinom.

IDEJE

O ETIČKIM KOMITETIMA ZA ŠIRU JAVNOST

I ove je godine nakon završetka nastave, kao i lani, nekoliko studenata iznijelo ideju da Katedra organizira workshopove za širu javnost na temu etičkih komiteta. Obradujući tu temu u svojim seminarima, oni su došli do zaključka da su slične institucije sigurno potrebne i Hrvatskoj, te da su vjerojatno negdje i osnovane. No pitanje je kako su organizirani, sa čime se bave, koje metode koriste, kakvog su personalnog sastava itd. A o tim pitanjima stanoviti broj naših studenata umije vrlo kvalificirano raspravljati. Zaista, zašto ne učiniti već sada nešto korisno s takvim znanjem? Ideje zaslužuju da se uzme u ozbiljno razmatranje.

WORKSHOPOVI

ETIKA CLINTONOVE REFORME

Clintonova zdravstvena reforma i njeni etički aspekti bili su tema workshopa za koji se prijavilo desetak studenata 2. godine, a približno isto toliko i s 1. godine (s naglaskom na metodama sociološke analize te reforme). Tema ostalih etičkih workshopova su bile slijedeće: 1) Teorijski temelji medicinske etike; 2) Bioetički pokret u svijetu; 3) Etika u pluralističkom društvu; 4) Veliki zaokret u američkom zdravstvu (etička analiza Clintonove reforme); 5) Etički komiteti: uloga i zadaci; 6) Etika sestinstva; 7) Metode etičke analize u medicini. Najživlje rasprave su bile na workshopovima o Clintonovoj zdravstvenoj reformi. No

povećani interes je vladao i za 2., 3. i 5. temu. Inače metoda workshopova je i ove godine dobila bezrezervnu podršku naših studenata.

RAPORTI

BIOETIČKE TRIBINE

Na inicijativu naših demonstratora i prema želji dijela studenata 2. godine u ovom smo semestru (ljetnom, 1994.) krenuli s bioetičkim tribinama. Osim o etičkim aspektima alternativnog liječenja (vidi slijedeću informaciju) raspravljalo se o eutanaziji i abortusu. Tribine su bile vrlo žive i pokazale su da svaka nova generacija naših studenata ima upravo za te teme poseban interes.

ETIKA ALTERNATIVNOG LIJEČENJA

Kao što je bilo najavljeno u prošlom broju "ETIKE I MEDICINE", u ljetnom semestru održan je seminar o etici alternativnog liječenja. Organizatori i nosioci seminara bili su studenti 2. godine opće medicine: Stjepan E. Beriša, Silvija Zec i Morana Brkljačić. Oni su - služeći se ilustrativnim materijalima - govorili o nekim aktualnim pitanjima alternativnog liječenja u svijetu, o pojavi alternative u nas i njenom sukobu i spoju sa našom medicinom, kao i o drugim problemima iz te domene. Bilo je također riječi i o nekim nemedicinskim tehnikama liječenja. Seminar je ponudio i neke odgovore vezane za nepovjerenje i sukobe između medicinskog i alternativnog liječenja. Rečeno je da su takve rasprave

korisne i da bi ih trebalo organizirati i za ostale studente putem "workshopova". Također je iznesena ideja o osnivanju nekog etičkog komiteta na našem fakultetu, kakvi već postoje u svijetu, koji bi se među ostalim bavio i etičkim pitanjima alternativnog liječenja u nas.

FAX

ČESTITKA PROF. DOYALA

Prof.dr. Len Doyal čije londonske video kazete gledaju naši studenti na 2. godini i čitaju njihove prijevode u novom bioetičkom priručniku poslao je demonstratorima na kolegiju Medicinska etika putem faxesa kraće pismo iz The Hastings Centera u New Yorku gdje je stanovito vrijeme radio zajedno s prof. Šegotom. U njemu je izrazio je svoje oduševljenje s načinom na koji realiziramo njegova video-predavanja i uopće s našim pristupom bioetičkoj edukaciji. Uz prof. Šegotu i prof. Doyala The Hastings Center je ove godine pozvao još pet bioetičara iz svijeta koji su po nekoliko tjedana boravili početkom 1994. u tom čuvenom svjetskom institutu za medicinsku etiku. To su: prof.dr. Rosmary Coates iz Australije, prof.dr. Raphael Cohen-Almagor iz Jerusalema, prof.dr. Keith Ogle iz Kanade, docent dr. Eva Pelkner iz Njemačke, prof.dr. Zbigniew Szawarski iz Walesa (GB). Zajedno s njima bilo je i troje etičara s drugih američkih sveučilišta (prof.dr. Arlene Judith Klatzko iz Bronxa, Tracy MacDonald iz Kalifornije i Patricia Mulvey iz City of New York).

ETIKA I MEDICINA, bilten Katedre društvenih znanosti,

Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, ul. Braće Branchetta 20 tel. (385)(051) 513-222.

fax.(385)(051) 5145-915. Izlazi jednom ili dva puta semestralno

Redakcija: Gl. i odgovorni urednik Ivan Šegota. Članovi redakcije: Ivica Pavić, Zlatko Trbonjača, Denis Dobravec, Ervin Jančić, Srđan Marelić, Davor Radić, Mladen Radić, Mark Potočnjak

Kompjutorska obrada rukopisa: Rajka Necko

Rukopise slati na Katedru društvenih znanosti

Medicinska etika u Hrvata:

EUROPSKI KORIJENI HRVATSKE DEONTOLOGIJE

- Analiza prve hrvatske deontološke disertacije dalmatinskog liječnika iz Omiša dr. Josipa Deškovića objavljene u Beču 1843.

Autor: Prof.dr. Ivan Šegota

SAŽETAK:

O deontološkoj disertaciji hrvatskog liječnika dr. Josipa Deškovića iz Omiša vrlo se malo ili gotovo ništa osim naslova i godine objavljivanja u Beču (1843) ne zna u našoj znanstvenoj a pogotovo široj javnosti. Autor analizira njen sadržaj sa sociološko-politološkog i etičkog stajališta i otkriva u njoj neke bioetičke elemente po kojima bi se dr. Josip Dešković mogao smatrati pretečom hrvatske bioetike odnosno nove medicinske etike koja se prije tridesetak godina začela u SAD i odatle se galopirajuće širi po svijetu.

Ključne riječi: medicinska etika, deontologija, bioetika

(Iz znanstvenog projekta "MEDICINSKA ETIKA U HRVATA" koji se u ministarstvu znanosti, tehnologije i informatike vodi pod brojem 6-01-288)

* * *

I

Poslije objavljivanja prve medicinske knjige na hrvatskom jeziku prije 226 godina,¹ događaj ravan tome jeste - barem kada je riječ o medicinskoj etici - tiskanje prve hrvatske liječničke deontološke disertacije. To se desilo prije 151 godinu u Beču a činjenica da je objavljena na njemačkom jeziku, što je bilo uvjetovano povijesnim okolnostima, ne umanjuje nego u stanovitom smislu pojačava značenje tog događaja: daje nam, naime, do znanja da je medicinska etika u Hrvata već u svojim začecima bila usmjerena prema Europi.

Riječ je o bečkoj doktorskoj disertaciji dalmatinskog liječnika iz Omiša Josipa Deškovića. Naslov originala je: "Ueber die Pflichten des Arztes gegen den Staat und seine Mitmenschen" a tiskana je 1843. u Beču kod P.P. Mechitaristene. U prijevodu naslov glasi: "O dužnostima liječnika prema državi i bližnjima".²

Evo što u toj knjizi piše u Medicinskoj enciklopediji: (Knjiga 2, JLZ, Zgb, 1967. i knjiga 3, starijeg izdanja iz 1954).

"Kod nas su prva nastojanja u vezi s liječničkom deontologijom započela u krilu liječničkih društava. Disertacija omiškog liječnika Josipa Deškovića **Ueber die Pflichten des Arztes gegen den Staat und seine Mitmenschen** (1843) ostala je nezapažena".³

Na sličan način, oslanjajući se vjerojatno na citirani enciklopedijski izvor, piše 1976. i dalmatinski liječnik-stomatolog dr. Šime Kordić, tada ravnatelj Stomatološke poliklinike u Splitu i profesor Stomatološkog fakulteta u Zagrebu. Evo što je on u vezi s time kazao u svom radu: "Naša zapažanja o deontologiji dalmatinskih liječnika krajem XIX i početkom XX stoljeća":

"U evropskim se zemljama pišu rasprave o liječničkoj deontologiji od XV do XVIII stoljeća, a značajno je da je dalmatinski liječnik Josip Dešković iz Omiša tiskao 1843. godine inauguralnu disertaciju o liječnikoj deontologiji, koja spada u prva nastojanja u nas s ciljem da se etički principi poštuju u liječničkoj praksi, no nije bila zapažena".⁴

Što sadrži ta disertacija i u kakvom su odnosu njene teze s hipokratskom etičkom tradicijom? Da li i u kojoj mjeri reflektira deontološke ideje koje je sublimirao desetljeće ranije u terminu "deontologija" engleski filozof Jarmie Bentham (1748-1837)?⁵ To su bila polazna pitanja u mom istraživanju.⁶

Najprije je, razumije se, trebalo doći do Deškovićeve disertacije, a onda s osloncem na metodu analize sadržaja naći odgovore na postavljena pitanja. No tu su se prepriječile najveće teškoće.

U Hrvatskom liječničkom zboru nismo pronašli nikakve tragove ni Deškovićeve niti neke druge liječničke disertacije na temu medicinske etike iz tog perioda a isto tako ni u Sveučilišnoj biblioteci u Zagrebu u kojoj čak ni Deškovićeve disertacije niti njegova knjiga nisu registrirani. Preostalo je dakle da idemo do korijena stvari, tj. do samih bečkih izvora gdje je disertacija objavljena.⁷

Za odgovore na postavljena pitanja bio nam je najprije potreban prijevod disertacije, koja je inače pisana arhaičnim njemačkim jezikom, a zatim metoda

analize sadržaja da ustanovimo bitne etičke teze autora. Evo najprije sažetog prikaza disertacije.

II

Knjiga "O dužnostima liječnika prema državi bližnjima" tiskana je na ukupno 31 stranicu A-5 formata. Uz kratak predgovor i uz još kraći popis literature od 10 naslova (najstariji izvor potječe iz 1614. godine a najmlađi iz 1839.) djelo je podijeljeno u dva temeljna dijela koja su naznačena već u naslovu. To su: A) Dužnosti prema državi; B) Dužnosti prema bližnjima. Svaki od tih dijelova ima nekoliko poddijelova. No krenimo redom. Najprije ćemo iz predgovora citirati dio koji govori o autorovim motivima da piše upravo medicinsko-etičku disertaciju.

"Kolebajući se oko izbora teme", piše dr. Dešković, "dijelio sam sudbinu mnogih mladih; htio sam dati nešto novo, djelotvorno, u skladu sa obavezama, koje mi savjesno propisuje moj odabrani položaj. Čvrsto sam se držao prava da po prvi puta otvoreno smijem izraziti vlastite poglede. Međutim u beskonačnom broju disertacija, u vrsnim djelima najpoznatijih ljudi našao sam preorano polje medicinskog znanja i tako temeljito obrađeno prema svim sistemima, da meni, laiku u umjetnosti, nije preostala ni jedna gruda čisto liječničke zemlje za ostvarenje mojih razmišljanja".⁸

U ovom citatu značajne su dvije autorove teze. Jedna, da liječnik tek s disertacijom (u ondašnje vrijeme) stiče "pravo da prvi puta otvoreno smije izraziti vlastite poglede"; druga, da je na sceni (u to vrijeme) stanovita znanstvena eksplozija jer je "beskonačan broj disertacija" koje su "preorale" polje medicinske znanosti.

Kakve obaveze odnosno dužnosti ima liječnik prema državi? Dešković govori o dvije vrste takvih dužnosti. Jedne su, rekli bismo, "privatne" a druge "službene". U prve spadaju one dužnosti koje liječnik ima "kao privatna osoba" a u druge one koje ima kao "državni službenik" kada radi u nekoj javnoj zdravstvenoj ustanovi.⁹ Prve proizlaze iz liječnikove "zahvalnost" državi za njena "dobročinstva" (pošto "svako ukazano dobročinstvo traži zahvalnost") a druge proizlaze iz dužnosti koje liječnik ima prema svom poslodavcu.

Evo što kaže dr Dešković o prvoj vrsti obaveza.

"... država je najveći dobročinitelj liječnika. Bez mudre skrbi države bilo bi mu nemoguće da postane nacionalni liječnik, jer tko kultivira sve znanosti potrebne za taj poziv ako ne država? Tko kreira sveučilišta i profesore? Kome imamo zahvaliti za biblioteke i muzeje? Tko gradi zdravstvene ustanove, domove za siročad, nahodišta i rodilišta? Tko daje liječniku prava i tko ga brani pred svakim napadom? Tko konačno osniva zaklade i daje stipendije da bi se obrazovali liječnici? Ne, nema ni jednog liječnika, koji ne bi bio obavezan da izrazi zahvalu državi..."¹⁰

U nastavku autor ističe da "liječnik mora (sebi) postaviti pitanje: bi li on ili bilo tko drugi bio u stanju da za tu znanost (medicinu, op. I.Š.) žrtvuje tako mnogo blaga?" I dodaje: "Neka promatra one države, koje ništa ne ulažu u obrazovanje liječnika, neka se promatra kao podanik tih istih i tako će još prije doći do spoznajna ..." (o dobročinstvu njegove države - op. I.Š.)

Druga vrsta liječnikovih dužnosti prema državi proizlazi iz njegovog - rekli bismo suvremenijim jezikom - radnog odnosa u kojem mu je država poslodavac. Za razliku od prvog slučaja gdje je on sam sebi poslodavac, ali je svejedno dužnik države, ovdje se zacijelo radi o situaciji kada je liječnik zaposlen u nekoj državnoj bolnici ili sličnoj državnoj zdravstvenoj ustanovi. U tu vrstu dužnosti prema državi uključene su sve prethodne, ali su one i proširene.¹²

Od državnog se službenika očekuje, tako je to bilo u vrijeme kada je Dešković pisao svoju disertaciju, da bude više nego lojalan svom poslodavcu, što znači da bude spreman i na najveće odricanje pa i žrtve ako se to od njega bude tražilo. Od liječnika također, jer i on "mora biti spreman da žrtvuje i svoj život".¹³

Za razliku od liječnika u privatnoj praksi, liječnik-državni službenik mora raspolagati i sa stanovitim nemedicinskim znanjem, vjerojatno poznavanjem stanovitih pravnih propisa, organizacijom državne uprave i sl., ("... treba opsežnija znanja od onih koja su dostatna za praktičnu primjenu njegovog medicinskog znanja."), što se zasigurno provjeravalo raznim državnim ispitima.

Međutim kada se radi o stručnom znanju i samoobrazovanju, onda se pred državnog liječnika postavljaju daleko veći zahtjevi. "Ovdje se, međutim", tvrdi Dešković, "udvostručuje njegova obaveza, uz svoje službene dužnosti treba se baviti daljnjim medicinskim obrazovanjem, i to sa uzornom revnošću".¹⁴

Osim toga ovdje se polazi se od nekih pretpostavki koje ranije nisu bile spomenute. Tu se, na primjer, prvi puta eksplicite spominju neke implicitne moralne osobine liječnika, što može značiti da su za liječnike u državnoj službi važnije nego za ostale. Liječnik, kaže Dešković, "treba stupiti u svoju službu opremljen vrlinama dobre volje, poslušnosti, marljivosti, odanosti i čestitosti..."¹⁵

Drugi dio disertacije govori o odnosu liječnika prema "bližnjima", a sastoji se od četiri poddijela. To su: "a) Dužnosti liječnika prema njegovim kolegama;" "b) Dužnosti liječnika prema ranarnicima" (kirurzima); "c) Dužnosti liječnika prema ljekarnicima"; "d) Dužnosti liječnika prema bobicama" i "e) Dužnosti liječnika prema profanima".

Ta vrsta liječnikovih odnosa spada, prema mišljenju autora, u njegove "najteže" odnose.¹⁶ O

kome se tu zapravo radi odnosno u kom smislu autor rabi termin "bližnji"?

"Među bližnje, čiji posao pripada u liječničko djelovanje" - pojašnjava autor - "ubrajaju se pored kolega ranarnika, također apotekari i babice; svi preostali su u odnosu na praktično liječničko umijeće profani".¹⁷

Dakle, riječ je o odnosu liječnika prema ljudima iz bliskih ili kooperativnih zanimanja. Jesu li tu i pacijenti?

U uvodu u taj dio svoje disertacije autor navodi tezu koja je, po mom mišljenju, najvrijedniji dio njegova rada. On zapravo - i u tome nadrađa samoga sebe - anticipira nastanak nove medicinske etike koja će se pod imenom "bioetike" pojaviti stoljeće i pol kasnije u SAD i odatle se u 1980-im širiti po svijetu. No, eto paradoksa: nova znanost, koju je tako vidovito i nesvjesno najavio Dešković, pojavila se prije u zemlji iz koje je Dešković došao u Beč na naukovanje¹⁸ tj. u Hrvatskoj, nego u metropoli njegove tadašnje države kojoj je pripadala i Hrvatska, tj. u Beču.¹⁹ Kako će o tome biti riječi u raspravi, ovdje se ograničavam samo na navedenu tvrdnju. Evo te ključne Deškovićeve teze:

"Liječnik se nikako ne smije upustiti u čisto religiozno, političko ili umjetničko mišljenje, ukoliko si time ne želi navući predbacivanje učenjaka i umjetnika, međutim on si naprotiv, naravno, mora dopustiti da ga u području medicine pouči teolog, pravnik ili umjetnik ili da ga oni zastupaju..."²⁰

a) Kolegijalnost

Svoje ideje o novoj kvaliteti odnosa među liječnicima kao pripadnicima istog zanimanja, Dešković povezuje s jednim citatom iz knjige J. Franka koji glasi: "Liječnici su u stvari najpokvarenija, najnesložnija i najlažljivija bića među svim smrtnicima".²¹ Autor polazi od etičke norme iz hipokratske tradicije o "bratstvu" među liječnicima (što je izvedeno iz dijela Hipokratove zakletve koja glasi: "Svoga ću učitelja ovog umijeća štovati kao svog roditelja, davat ću mu što mu u životu bude potrebno, njegovu ću djecu držati svojom braćom, a budu li htjeli učiti ovu umjetnost proučavat ću ih bez ugovora i bez plaće,²²) ali tome dodaje i novi pojam - "jedinstvo". Evo što kaže Dešković: prema svojim kolegama liječnik treba "djelovati bratski, jedinstveno". Kasnije za to navodi razlog a to je "da se tamo gdje ne vlada jedinstvo stalno šire sumnje i zablude".

b) Odnos prema ostalima u zdravstvu

Tu je Dešković izdvojio dužnosti liječnika u odnosima sa nosiocima tri bliske medicinske struke: kirurzima, apotekarima i primaljama. Na prvo mjesto stavlja ranarnike ("Wundarzte") odnosno kirurge. Objašnjava da su se u medicini njegova doba liječnici "podijelili na dvije klase: na one koji se bave unutrašnjim skrivenim razlozima narušavanja zdravlja

a koji se razlozi sa vanjskim osjetilima ne mogu posve opaziti", i na one koji liječe "vanjski vidljive oblike bolesti. To su ranarnici". Dodaje da je granicu među njima teško utvrditi i da je ona više "imaginarna" nego realna. Oba - i liječnik i ranarnik - bore se za čovjeka i njegovo zdravlje i "u mnogim slučajevima bolesti ranarnik pomaže liječniku i obrnuto".²³ Autor smatra da u jednom i drugom zanimanju ima zajedničkih znanja koja je teško i bespotrebno odvajati te da se sa nipodštovanjem ne bi trebalo odnositi prema ranarnicima. "U novije su vrijeme časni ljudi shvatili", navodi Dešković, "tu potrebu i ne preziru činjenicu da svojoj medicinskoj naobrazbi i milozvučnom nazivu doktora dodaju još skromniji naziv kirurga. Uvijek, uostalom, ostaje obaveza liječnika da i prema manje znanstvenim kirurzima postupaju isto tako ljubazno kao i prema svojim pravim kolegama".²⁴

Slične etičke poduke Dešković daje liječnicima kada se radi i o primaljama. Grkinja Agnodica je bila prva koja je osporila mušku nadmoć u porodiljstvu. Ona se preobukla u muškarca i kao takva pružila je u Ateni svoje babičke usluge koje su inače zakonom bile dopuštene samo muškarcima. Kako se brzo pročula po dobru glasu, Atenjanke pred porodom tražile su samo Agnodicu, a njihovi su muževi na koncu poništili diskriminatorni zakon prema ženama bobicama.²⁵ S tom pričom iz stare Grčke Dešković objašnjava kako su žene stekle "pravo da obavljaju porode" i kako su to pravo "održale do naših dana", te navodi da su one "prema tome, postale neophodno pomoćno osoblje liječnika". Pritom Dešković s očiglednim paternalizmom prema bobicama kaže kako liječnik, vodeći računa o svrhovitoj edukaciji bobicama, "treba biti strog, kako one u svom poslu ne bi prekoračile granicu", i kako se treba truditi "da iz njihovog poziva odagna brbljivost kojoj su neke od njih odane".²⁶ Pažnju svakako zaslužuje misao iz završne rečenice tog dijela disertacije, koja glasi: "Ali neka liječnik nikad ne zaboravi, da svaki koji sudjeluje u patnji bližnjega zaslužuje da se s njim postupa s naročitim poštovanjem i obzirom."²⁷

U pogledu odnosa liječnika s ljekarnicima, Dešković nastoji otkloniti tradicionalnu liječničku superiornost tvrdnjom da se ne radi više o zanatlijama već "farmaceutima" koji imaju "viši nivo znanstvenog obrazovanja" i koji pružaju medicini "važne usluge". "Međusobno poštovanje" i "obostrano, besprijekorno ponašanje" svrhovito je i za jedne i druge, zaključuje Dešković.

c) Odnos prema laicima

U posebnom odjeljku pod naslovom: "Dužnosti liječnika prema profanima" (Pflichten des Arztesgegn Profane) Dešković u uvodnom dijelu ulazi u opću filozofsko-sociološku raspravu o ljudskom društvu, njegovoj dinamici i strukturi, zakonitostima kretanja i sl. te kaže slijedeće:

"Liječnik kod kojega sve klase traže utočište, mora u svojem ponašanju pažljivo uvažavati razlike u

odgoju. On treba biti odvažan prema nadređenima koji su na visokim pozicijama, ljubazan prema podređenima, obazriv prema nježnima, utješan prema beznadnim, suosjećajan prema nesretnima, milosrdan prema nestrpljivima i neukima, pomirljiv prema neprijateljima, poučljiv prema učenicima, razborit prema duševno bolesnima, oprezan prema lukavima, i ako sav njegov trud prijeti da ostane bez rezultata, neka liječnik nikad ne izgubi srčanost, nadu i ako ne bi trebao zaraditi, neka potraži zaradu tamo gdje je čestitost uvijek nalazi, u svom srcu, i ono će mu osigurati zadovoljstvo, to najsretnije zemaljsko dobro".²⁸

Osnovna je ideja u tom odjeljku da liječnik mora nastojati da u strukturiranom društvu s "mješovitom publikom" stekne "poštovanje i ljubav" svijeta a ne samo nekih socijalnih grupa. U tom kontekstu govori o vjerskom i političkom momentu. Liječnik "neka bude religiozan bez vjerskog licemjerstva", "neka se ne upušta u stranačke stvari da se ne izloži opasnosti da dospije u veće zlo".²⁹

Stalno proširivanje znanja, učenje stranih jezika i praćenje znanstvenih dostignuća također je jedna od dužnosti liječnika, koja je ovoga puta eksplicitno povezana s odnosom liječnika prema pacijentu. Tom inače odnosu, koji spada u temelje tradicionalne hipokratske etike, autor ne posvećuje posebno poglavlje ili odjeljak, već ga implicite provlači kroz cijelu disertaciju. Međutim na ovom mjestu autor ističe da će liječnik, proširujući svoja znanja novim otkrićima u znanosti i medicini, pomagati bolesniku "umirujući ga", ali će istodobno umirivati i samoga sebe, jer će s manje sumnji stajati uz bolesnički krevet. Završnu poruku svog rada Dešković pronalazi u citatu "besmrtnog Hufelanda"³⁰ u kojem se govori o nekim općim metodološkim pretpostavkama za uspjeh u medicinskoj znanosti, kao što je "promatranje", "bilježenje" podataka, "stalozeno razmišljanje" ("u noćnom miru kada će se mnogo toga učiniti drukčijim nego po danu") itd.

REFERENCE:

- ¹ "Franjevac Emerik Pavić priredio je 1768.god. hrvatski prijevod tog znamenitog Salernitanskog djela. (riječ o knjizi "Rigemen sanitatis salernitanum", op. I.Š.) To je ujedno i prva medicinska knjiga tiskana na hrvatskom jeziku". (Dr Ante Korljen: "Deontološki aspekti liječničke profesije", Lij.vjes., 91:641, 1969.)
- ² Za prevodilačke usluge zahvalnost dugujem profesorici njemačkog jezika s naše Katedre gđi Brigitti Bosnar-Valković.
- ³ str 37
- ⁴ Objavljeno u Liječničkom vjesniku, glasilu Zbora liječnika Hrvatske, 99:209, 1977.
- ⁵ Termin je ušao u javnu upotrebu dvije godine nakon izumiteljeve smrti (1832) kada je objavljena njegova knjiga u čijem je naslovu bila ta riječ ("Deontology" 1834). Bentham je skombinirao termin od grčkih riječi: "deon" (dužnost) + "logos" (govor, nauke). (Klatić, međutim, u svom Rječniku stranih riječi, izdanje NZ

Zagreb, 1978, etimologiju deontologije veže uz grč. riječ "deomai" = trebati).

- ⁶ Riječ je istraživanju "Medicinska etika u Hrvata" koje sam započeo 1992. uz potporu Ministarstva znanosti Hrvatske.
- ⁷ Za svesrdnu pomoć u pronalaženju Deškovićevog originala zahvalnost dugujem kako hrvatskom veleposlaniku u Beču dr Ivanu Brneliću tako i gospođama Bettini Kann iz Austrijske nacionalne biblioteke i Christhe Brauder iz Sveučilišne biblioteke u Beču
- ⁸ Cit. djelo (Vorwort)
- ⁹ str. 15
- ¹⁰ Str. 8
- ¹¹ Str. 9
- ¹² "Samo po sebi razumljivo, da sve gore spomenute obaveze kojima se bavi liječnik kao privatna osoba, isto tako moraju pripadati liječniku, ako postane državni službenik". (str.15)
- ¹³ str. 15
- ¹⁴ str. 16
- ¹⁵ str. 16
- ¹⁶ "Ispunjenje obaveza koje liječnik ima prema svojim bližnjima, tvori možda najljepšu, ali zacijelo i najtežu stranicu njegovog poziva." (str. 17)
- ¹⁷ str.18
- ¹⁸ Iz predgovora se može zaključiti da je autor učio njemački i studirao medicinu u Beču, jer svoju disertaciju naziva "prvim proizvodom jezičnog i duhovnog obrazovanja uživanjem stečenog u Beču"
- ¹⁹ Bečko sveučilište još uvijek nema uvedenu medicinsku etiku u redovnu nastavu na svom medicinskom fakultetu dok Hrvatska ima zahvaljujući svom Medicinskom fakultetu u Rijeci. Osim toga Austrija nema svog bioetičkog "fajla" u The Hastings Centeru u New Yorku te nije uvrštena u 34 bioetičke zemlje svijeta, a Hrvatska to jeste od siječnja 1994. zahvaljujući opet svom Medicinskom fakultetu u Rijeci.
- ²⁰ str. 18. (podvukao I.Š.)
- ²¹ U navedenoj literaturi na kraju disertacije za tu bibliografsku jedinicu stoje ovi podaci: "Jos.Frank. Anleitung zur Kenntniss und Wahl des Arztes fur nicht Aerzte. Wien 1800 (Vjerojatno se ne radi o jednom drugom Franku (Jobanu Peteru), Nijemcu, koji je također živio oko 1800. godine i koji je zagovarao uvođenje medicinske policije kao metodu za efikasniju državnu kontrolu zdravlja i zdravlja).
- ²² Vidi moja skripta: Hipokratova zakletva danas, 1991, str.17
- ²³ str. 23
- ²⁴ isto 23
- ²⁵ str. 25
- ²⁶ isto 25
- ²⁷ isto 25
- ²⁸ str. 26
- ²⁹ str. 27
- ³⁰ Naveden u literaturi na slijedeći način: C.W. Hufeland. Abschluss des Enchiridion medicum, die Verhältnisse des Arztes, Berlin. 1836.

(nastavit će se)

***

SUSRETI

S LUKETICHEM U PITTSBURGHU

Tijekom boravka u Pittsburghu, u Centru za medicinsku etiku Pensilvanija sveučilišta, prof.dr. Ivan Šegota posjetio je sjedište CFU (Hrvatska bratska zajednica), gdje je razgovarao s predsjednikom Bernardom Luketichem i ostalim čelnicima te najveće iseljeničke udruge Hrvata u SAD. Zahvalio je domaćinima na izuzetno vrijednom poklonu knjiga koje je primio za Medicinski fakultet u Rijeci (oko 12.800 primjeraka). Predsjednik Luketich je tom prilikom izrazio svoju želju da na sličan način i ubuduće HBZ pomaže našem fakultetu.

STUDENTSKE AKTIVNOSTI

ODRŽANA 1. GODIŠNJA SKUPŠTINA SBDR

Polovicom lipnja studenti našeg Fakulteta obilježili su prvu godišnjicu svog društva za medicinsku etiku. Tom prilikom održana je 1. godišnja skupština na kojoj je odlučeno da se društvo ubuduće zove "Studentsko bioetičko društvo Rijeka" (SBDR). Za novog predsjednika izabran je Mark Potočnjak, student III godine opće medicine, a dosadašnji predsjednik Ervin Jančić je novi tajnik Društva. Na skupštini je među ostalim odlučeno da se društvo registrira kao samostalna društvena organizacija i da svojom aktivnošću potiče razvoj bioetiku u Hrvatskoj.

PORUKE

DOSPJELI PRILOZI

Redakcija je primila nekoliko vrijednih priloga autora kao što su od dr. Hrvoja Cvitanovića iz Karlovca, prof.dr. Ljiljane Randić iz Rijeke, dr. Darka Vodopića iz Zagreba, koje ćemo nastojati objaviti u

tematski povezanim cjelinama. Zahvaljujemo se autorima na suradnji.

SVIJET I MI

PODRŠKE CALLAHANA I LOWYJA

Vodeći američki i kanadski bioetičari, dr Daniel Callahan iz New Yorka (direktor The Hastings Centera) i dr Frederich Lowy iz Toronta (direktor Center for Bioethics University of Toronto) voljni su podupirati razvoj bioetike u Hrvatskoj. Za početak oni su pristali da budu članovi međunarodnog savjeta novoosnovanog Centra za bioetiku u Rijeci. Uz njih tu su još dr Strachan Donnelly, direktor programa za edukaciju The Hastings Centera, dr Hans-Martin Sass iz Kennedy Instituta u Georgetownu koji je istodobno direktor Centra za medicinsku etiku iz Bochuma u Njemačkoj, profesor Hans Peter Wolff, donedavni predsjednik Etičke komisije Njemačke liječničke komore, profesor Anton Dolenc, deontolog iz Ljubljane i predsjednik Slovenskog liječničkog udruženja i drugi. Sekretar-koordinator za SAD je Mr Lona Norton, iz The Hastings Centera. Novoosnovanom centru osim prostorija potrebno je osigurati inicijalna sredstva iz domaćih izvora i sponzora za temeljni bioetički program. Tek je onda moguća potpora stranih fondacija za koje su spomenuta imena Callahana, Sassa, Lowyja i drugih najveća preporuka.

SURADNJA

SURADNJA S KOLEGAMA IZ MEKSIKA

Uspostavili smo suradnju i s kolegama iz Meksika. Nedavno smo primili prvi broj časopisa "Medicina Y Etica" što je počeo izlaziti u Sveučilištu Anahuac u Lomas Anahuac-u. Poslala nam ga je direktorica Instituta za humanizam i zdravstvene znanosti koji je njegov izdavač dr Martha Tarāco Michel. Ona nam je u popratnom pismu dala

također i nekoliko vrlo korisnih informacija o tome kako se na tom meksičkom sveučilištu izučava medicinska etika i koja se literatura koristi. Dodajmo da se naša suradnja sa inozemnim kolegama bioetičarima proteže na sve kontinente i da obuhvaća brojne institute, centre i katedre za medicinsku etiku od Japana pa do, eto, i Meksika.

EDUKACIJA

STUDENTI OCJENJUJU PROFESORE

Na mnogim američkim sveučilištima, a nerijetko i srednjim školama, studenti odnosno đaci ocjenjuju na koncu godine ili semestra svoje profesore. Na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Pittsburghu u to su uključeni i etičari. Nešto slično proveli smo i mi na završetku izbornog predmeta UVOD U BIOETIKU, u ljetnom semestru ove školske godine (93/94). Ukupno oko 30 studenata, koji su u dvije grupe izučavali taj predmet, anonimno su, odvojeno jedna od druge, ocjenjivali: a) sadržaj predmeta (zanimljivost, korisnost i sl.) b) način izvođenja (edukacijske metode) i c) nastavnika. Jedna je grupa svoje ocjene dovela prije a druga poslije obavljenih ispita, no u obje su rezultati potpuno identički. To, kao i ozbiljnost pristupu ocjenjivanju pokazuje da bi naši studenti, zacijelo ništa manje od svojih američkih kolega, znali biti objektivni u ocjenjivanju svojih profesora.

ZANIMLJIVOSTI

HRVATI STOLJEĆE PRIJE ŠVEDANA

Doktorska disertacija dalmatinskog liječnika iz Omiša dr Josipa Deškovića o kojoj možete čitati u rubrici istraživanja, objavljuje na je 128 godina prije prve švedske doktorske disertacije iz područja medicinske etike. Riječ je o knjizi Clarence Blomquist: Medicinske etik objavljenoj u nakladi Stockholm Natur och Kultur, 1971.

KNJIGE

"NOVA MEDICINSKA ETIKA (BIOETIKA)"

U izdanju ove Katedre odnosno Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci izašao i pod navedenim naslovom priručnik za studente druge godine koji su slušali i polažu ispit iz Medicinske etike, autora prof.dr. Ivana Šegote. No svojim sadržajem (na oko 230 stranica i 6 poglavlja) edicija može koristiti ne samo studentima već svima koji se zanimaju za etiku u medicini i u vezi s njom. U zadnjem poglavlju objavljeno je osam kodifikacijskih dokumenata među kojima su neki prvi puta prevedeni i tiskani u nas kao, na primjer, Bochumski etički protokol i najnoviji Etički kodeks DMA. (Cijena za studente 55,00 K, za ostale 65,00 K).

ČASOPISI

ETHIK IN DER MEDIZIN

To je časopis Njemačke akademije za etiku u medicini. Izlazi kvartalno od 1988. godine. Sjedište redakcije je u poznatom sveučilišnom centru Freiburgu. Okuplja etičare pretežno iz Njemačke, te Švicarske, Austrije i SAD-a kao i veliki broj medicinara, filozofa, teologa, sociologa, pravnika i ostalih znanstvenika sa područja prirodnih i društvenih znanosti. Časopis je usredotočen na znanstvenu razradu, interdisciplinarnu komunikaciju i na posredovanje medicinske etike u svim relevantnim područjima. On treba poslužiti kao izvor informacija za cjelokupno medicinsko osoblje i isto tako približiti pravilno primanje i razjašnjavanje etičkih problema u medicini, te stručnu diskusiju o njima. Na taj način ovaj časopis doprinosi osnovnom etičkom diskursu, kao i promicanju praktičnog ponašanja prilikom donošenja odluka u svakodnevnoj medicinskoj praksi. Časopis izlazi 4 puta godišnje, izdaje ga Springer - Verlag. (Naša Katedra raspolaže stanovitim brojevima koje smo dobili od kolega i prijatelja iz Njemačke).

KONGRESI

SVJETSKI KONGRES U ARGENTINI

Svjetski kongres bioetičara za koji nam je stigao poziv, održat će se od 24. do 26. listopada u Argentini, u Centru za kulturu "San Martin" u Buenos Airesu. Glavne teme rasprave bit će: a) temelji bioetike; b) klinička etika; i c) socijalna etika

EUROPSKA BIOETIČKA KONFERENCIJA U BUDIMPEŠTI

U istočno-europskim zemljama sve se više širi bioetika. Prednjači Češka ali mnogo ne zaostaju ni Poljska, Slovačka i Rusija. U taj lanac s velikim ambicijama uključila se i Mađarska koja će u listopadu 1994. biti domaćin dvodnevne Europske bioetičke konferencije. Skup će se održati pod okriljem Svjetske zdravstvene organizacije i uz sponzorstvo Talijanskog nacionalnog savjeta za istraživanja, Europskog udruženja centara za medicinsku etiku i Medicinskog sveučilišta u Pešti. Naziv konferencije je "MOST PREMA BUDUĆNOSTI; značenje poticanja bioetičkog dijaloga između zemalja Zapadne i Istočne Europe".

EKSKURZIJE

U POSJETU NJEMAČKIM KOLEGAMA

Naša je Katedra posredstvom Njemačke ambasade u Zagrebu dobila vrlo vrijednu ponudu da grupa od 10 do 20 studenata bioetičara zajedno s profesorom posjeti u 1995. godini 1 do 2 tjedna odgovarajuće institucije u Njemačkoj. Troškove boravka i puta, osim do Njemačke i nazad, snosilo bi DEUTSCHER AKADEMISCHER AUSTANCHDIENST. Prepustili smo SBDR-u i njegovom tajniku Ervinu Jančiću da organiziraju to putovanje, za koje će, vjerujemo, biti dosta zainteresiranih studenata.

PISMA

PISMO DIREKTORA AMERIČKOG CENTRA

Direktor The American Center u Zagrebu Dale Baker čestita prof. Šegoti na knjizi "Nova medicinska etika (bioetika)" i kaže da mu je drago što je uspio "prenijeti ovu prilično novu struku iz SAD u Hrvatsku". "Vjerujem da će biti od koristi", dodaje g. Baker, "i profesorima i studentima" te je priložio listu američkih institucija koje se bave bioetičkim pitanjima i s kojima bi, po njegovom mišljenju, valjalo uspostaviti suradnju.

POZIVI

POZIV NA 20-DNEVNI SEMINAR U ITALIJU

Američka organizacija "Dobro" (The Common Good) iz New Yorka poslala je dva poziva u države bivše Jugoslavije od kojih je jedan stigao u Rijeku na našu Katedru za njenog predstojnika, za sudjelovanje na 20-dnevnom seminaru o praktičnom pristupu problemima izazvanim socijalnim šokovima. Seminar se od 4 - 23. lipnja održava u Italiji, u mjestu Stresa, blizu Milana a troškove snosi spomenuta njuorška organizacija.

FINANCIRANJE

ISCRPLJENE ZALIHE

Ovo je posljednji besplatni broj Etike i medicine pošto smo iscrpili sve svoje, uglavnom, osobne materijalne zalihe. Ukoliko se vi i/ili vaša institucija uvrsti u grupu donatora, sponzora, darodavaoca, ili prijatelja hrvatske bioetike i "Etike i medicine" (u zavisnosti od visine priloga), uvelike ćete pomoći ne samo opstanak već i razvoj ove jedinstvene publikacije u središnjoj i južnoj Europi. (Zainteresirane molimo da se jave pismom ili telefonom na Katedru).

Dodatak biltenu "Etika i medicina" broj 3
Uređuje i izdaje Studentsko Bioetičko Društvo Rijeka
Medicinski fakultet Rijeka
Braće Branchette 20, 51000 Rijeka Hrvatska
tel. (051) 513-222, fax. (051) 514-915

Iz našeg rada:

1. godišnja skupština Studentskog Bioetičkog Društva

Mark Potočnjak novi predsjednik

Ovog je mjeseca, na našem fakultetu održana prva skupština Studentskog Bioetičkog Društva - Rijeka. Na njoj je podneseno izvješće o radu u prošloj godini, izvješća s gostovanja u inozemstvu, te predložen program rada za iduću godinu. Izabran je i Izvršni Odbor koji ima cilj donjeti statut društva te ga registrirati kao novo studentsko udruženje. Izvršni Odbor, koji je ujedno i predsjedništvo društva sastoji se od predsjednika, **Mark Potočnjak**, dopredsjednika, **Denis Dobravac**, te tajnika, **Ervin Jančić**. Nakon izvršenja obaveznih pravnih procedura Društvo će početi s radom ujesen, s početkom nove školske godine.

Godišnja skupština EMSA-e

Već i prije održavanja skupštine potignuti su kontakti s drugim hrvatskim sveučilištima, konkretno sa Splitom, te je u planu da se nakon organiziranja takvih društava i na ostalim našim sveučilištima, organizira Hrvatsko Udruženje (**CMESA** - Croatian Medical Ethics Students Association) s centrom u Rijeci.

Hepatitis B: studentski problem, ili ?

Ovime želimo pozvati sve studente da svojim radom, primjedbama i sugestijama podrže osnivanje ovog Društva. Za sve potrebne informacije mogu se obratiti na Katedru društvenih znanosti, našeg fakulteta.

Posjet Würzburgu

Studentski workshopovi: Etika alternativne medicine

European Medical Student Association

Godišnja skupština Evropske Medicinske Studentske Asocijacije

I ove će se godine, u mjesecu rujnu, održati Godišnja skupština EMSA-e (European Medical Student Association), ali ovaj put na obali Crnog mora u Konstanci, Rumunjska, od 18. do 25. rujna. Osim službenog dijela programa i biranja novog predsjedništva te odlučivanja o programu rada za iduću godinu, bit će održano i šest radionica na temu: Javno zdravlje i zdravstveno osiguranje, Medicinska edukacija, Komunikacije, Interna pravila (odnosi se na djelovanje EMSA-e), Etika i Međunarodno pravo te Nove ideje razvoja. Studentsko Bioetičko Društvo Rijeka pokušat će se i ove godine predstaviti svojim radovima. Kao sudionik skupštine ići će tajnik društva **Ervin Jančić**. U to ime molimo sve zainteresirane da se uključe u rad.

e.j.

IMPRESSUM
Izdaje
Studentsko
Bioetičko
Društvo
Rijeka
Uredništvo:
M. Potočnjak
D. Dobravac
E. Jančić
Design
PDG 1994

Hepatitis B, studentski problem ili?

Virus hepatitisa B (u daljnjem tekstu **HBV**) je virus koji spada u porodicu *hepadnaviridae*. Prenosi se uglavnom krvlju, a moguć je i prijenos ostalim tjelesnim tekućinama. Prirodni rezervoar mu je čovjek, kako bolesnik tako i osobe s prikrivenom, subkliničkom slikom. Infekcije s HBV imaju mnoge potencijalne komplikacije kao kronični hepatitis, ciroza jetre, hepatocelularni karcinom. Skupine s vrlo visokim rizikom su: hemofilici, narkomani, homoseksualci itd. Još jednu skupinu čini **MEDICINSKO OSOBLJE**. Liječnici su dobro definirani kao skupina s povećanim rizikom od infekcije **HBV** zbog izravnog kontakta s velikim brojem pacijenata, krvne plazme, medicinskih aparata. Stoga se u Velikoj Britaniji, na primjer, već od uvođenja vakcine protiv **HBV** (*Energix B*, uveden u upotrebu 1982, u SAD poznat pod nazivom *Heptavax-B*), vakcinira kako medicinsko osoblje tako i studenti medicine koji počinju s prvom godinom studija (negdje i druga godina predkliničkog studija). Iako se po planu studija koji je u osnovi vrlo sličan našem, studenti ne susreću s pacijentima još najmanje tri godine. Vakcina se provodi po rasporedu koji još uvijek dozvoljava mogućnost, ukoliko titar protutijela nije odgovarajući, provođenja dodatne "booster" vakcinacije u razdoblju prije prvog kontakta s pacijentom.

A kakva je situacija kod nas. Vakcina postoji i kod nas, studije pokazuju da smo što se tiče broja oboljelih unutar europskog prosjeka (1% odraslih osoba), ukoliko žele studenti su u mogućnosti, unutar svoje zdravstvene zaštite, obaviti cjepljenje. Ali... Ne ulazeći u raspravu o korisnosti vakcine, učestalosti hepatitisa B na našem fakultetu, činjenica je da se kod nas procijepljivanje ne provodi. Čak se studenti niti na jedan način ne upozoravaju na opasnosti kojim ih studij i sama medicinska praksa izlažu. Svjesno se studenti dovode u opasnost, stvaraju se generacije studenata potencijalnih kliconoša.

Čija je dužnost štiti studij i studente? Ministarstva, sveučilišta, fakulteta, studentske organizacije ili ničija. Možda to sad i nije toliko bitno. Ostaje činjenica da će se u šk. god. 1994/95 na naš fakultet upisati 100 novih studenata koji opet neće primiti adekvatnu preventivu (a koju bi primili na gotovo svim medicinskim fakultetima svijeta) o čijoj će ulozi u modernoj medicini tako puno slušati na predavanjima. Ali, samo slušati.

m.p.

Studentske radionice*Etika alternativne medicine*

Organiziran je seminar o etici alternativnog liječenja. Organizatori i nosioci seminara su govorili o alternativnoj medicini u nas i u svijetu.

Silvija Zec pretežno je govorila o temama *AYUR-VEDSKOG* liječenja, koje je kao metoda stara oko 3000 godina, a pripada Dalekom Istoku. Danas ta metoda osvaja Zapad, posebno Ameriku.

Morana Brkljačić iznjela je metodu liječenja biljnim preparatima poznatu kao *HOMEOPATSKA APOTEKA* koju su prvi opisali i počeli upotrebljavati njemački liječnici u 18. stoljeću. Homeopatsko liječenje opisuje oko 2500 vrsta lijekova predviđenih za različite osobe u određenom stanju, a svi su biljnog karaktera. Da bi se došlo do pravog lijeka, koristi se metoda kinezioloških testova poznata kao *MUSCLE TESTS* (testovi mišića) koji pomažu na više nivoa pacijentovom tijelu i ujedno ukazuju da su mišićni testovi grana kinezioloških testova, koji su, pak, posebna grana kiropraktike.

O kineziološkim testovima govorio je također i Stjepan E. Beriša koji je uz sve dosad navedeno dao i veliku pozornost na psihičko i duševno stanje pacijenta kao vrlo važnoj pretpostavci alternativnog liječenja, a i liječenju uopće.

Ovi će studenti u organizaciji Studentskog Bioetičkog Društva Rijeka tijekom sljedeće školske godine organizirati niz workshopova na ovu istu temu.

s.e.b.

EMSA Würzburg*Posjet Würzburgu*

Prvi tjedan u mjesecu svibnju je već tradicionalno rezerviran za EURO-TALK. Euro-talk je weekend rada, druženja, i svega ostalog vezanog za studentski život, u organizaciji EMSA-e. Po prvi put sudjelovali su i studenti iz Hrvatske. To su bila dva studenta treće godine opće medicine na našem fakultetu, Mark Potočnjak i Martina Peloz. Ovogodišnji je domaćin bilo sveučilište u Würzburgu, Njemačka. Würzburg je prekrasan mali gradić smješten u Frankoniji, dijelu Bavske. Osim svojih čuvenih vina, osobito su ponosni na činjenicu da je radeći u tom sveučilištu 1895. godine Röntgen, prvi put zapazio X-zrake, kasnije prozване njegovim imenom.

Tema ovog Euro-talka bilo je komuniciranje i uzimanje anamneze na engleskom jeziku. Prvi dan je prošao u upoznavanju, te pozdravnom govoru Prof. Dr. Müller-Hermelinka, dekana medicinskog fakulteta, a na kraju je upriličeno predavanje na temu "Ljudska aspergiloza" koje je održao Prof. Dr. Seeliger, umirovljeni profesor mikrobiologije.

Cijeli je seminar organiziran u suradnji s američkom vojnom bolnicom, te su predavanja držali njihovi liječnici. Teme workshopova su bile: interna medicina, dermatologija, psihijatrija, ortopedija, pedijatrija. U nedjelju, zadnjeg dana, organiziran je i posjet američkoj vojnoj bolnici (čija se pokretna jedinica nalazi na zagrebačkom aerodromu Pleso, o.p. r. M.P.).

Na kraju moramo izraziti zahvalnost kolegama iz Würzburga, s čijom smo pomoći i mi studenti iz Hrvatske, koja još službeno nije član EMSA-e, sudjelovali.

m.p.